

“PER NADAL CADA OVELLA AL SEU CORRAL”

L'origen de les nostres tradicions

ÍNDEX

1. Informació del museu

2. Introducció

3. Objectius didàctics

4. Continguts:

- Fets i conceptes
- Procediments
- Actituds i valors

**5. Activitat d'ensenyament
i aprenentatge:**

- Proposta didàctica
- Orientacions per a l'activitat

6. Documentació:

- Bibliografia
- Webs

El Museu Diocesà i Comarcal de Solsona

Fundat el 1896, el MDCS fou un dels primers museus diocesans de Catalunya. A la primera meitat del segle XX experimentà un gran creixement amb la nova secció de prehistòria. Ubicat al Palau Episcopal, fou íntegrament renovat durant els anys vuitanta sota el patronatge del Bisbat de Solsona, la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de la ciutat.

Col·leccions historicoartístiques pluridisciplinàries:

- Sal: col·lecció d'objectes de sal (segle XIX)
- Prehistòria: del neolític al món iberoromà
- Romànic: art sacre (segles X al XIII)
- Gòtic: art sacre, forja, indumentària i ceràmica (segles XIII al XVI)
- Renaixement-Barroc: art sacre, ceràmica, vidre, indumentària i mobiliari (segles XVI al XVIII)
- Segles XIX-XX: col·lecció etnogràfica comarcal. Món rural i oficis (actualment no exposada)

Dependències – serveis

- Recepció - sala d'actes - sala d'exposicions temporals
- Sales d'exposició permanent
- Reserves visitables
- Taller de documentació – restauració – laboratoris
- Biblioteca – sala de consulta

Horari de visita

Octubre – abril:
de 10 a 13 i de 16 a 18 h

Maig – setembre:
de 10 a 13 i de 16.30 a 19 h

Diumenges i festius:
de 10 a 14 h

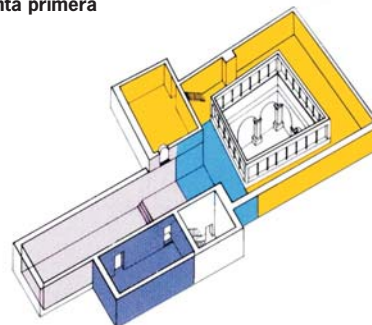
Dilluns, Cap d'Any i Nadal:
tancat

Adreça

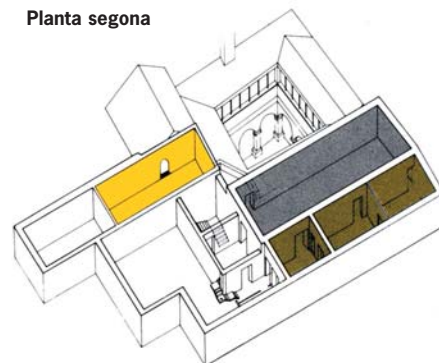
Plaça de Palau, 1
25280 Solsona
Telèfon i fax: 973 48 21 01
<http://museu.bisbatsolsona.cat>
museusolsona@bisbatsolsona.cat

Dependències i serveis del museu

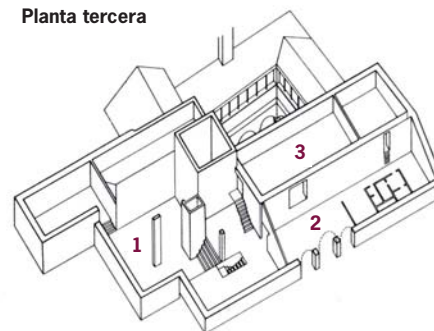
Planta primera

Planta segona

Planta tercera

- Col·lecció de sal
- Neolític. Calcolític-Megalitisme. Edat del Bronze
- Influències colonials: Món Ibèric. Mon Romà
- Romànic
- Gòtic
- Renaixement. Barroc. Segle XIX

1. Reserves visitables
2. Tallers de documentació-restauració-laboratoris
3. Biblioteca-sala de consulta

Edita

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació

Continguts

interpreta

Disseny gràfic: Disseny Visual SL
Il·lustracions: Marta Pau

“Per Nadal cada ovella al seu corral”.

L'origen de les nostres tradicions

Introducció

L'activitat presentada sota el títol “L'origen de les nostres tradicions. Per Nadal cada ovella al seu corral” constitueix la proposta didàctica del Museu Diocesà i Comarcal de Solsona per als grups escolars de cicle infantil per donar a conèixer l'origen i el significat de la festivitat de Nadal a partir de l'observació directa d'una de les taules de l'altar de Sant Andreu de Sagàs.

L'element que constitueix l'eix principal de la festivitat del Nadal és el Naixement de Jesús. Aquest motiu ha estat la base de la creació de moltes representacions artístiques. Al Museu podem observar les pintures sobre taula procedents de l'altar de Sant Andreu de Sagàs que mostren aquest episodi de la vida de Jesús, des de l'Anunciació fins a l'adoració dels Reis.

Objectius didàctics

Els objectius generals de la proposta són aproximar els alumnes d'Educació Infantil al Museu tot donant-los a conèixer la seva funció com a espais on es conserven les obres fetes pels artistes al llarg de la història, i com, a través d'aquestes obres, podem conèixer com pensaven, com vivien i com s'expressaven els nostres avantpassats. Volem que els nens i nenes descobreixin que les obres d'art, si les observem, si els hi preguntem, ens poden parlar i explicar moltes coses. En aquest cas particular, l'obra ens permet, a més, entendre per què i com celebrem el Nadal avui en dia.

Continguts

Fets i conceptes

- Conèixer la seqüència narrativa sobre el naixement de Jesús
- Relacionar la història narrada amb la representació gràfica de l'obra seleccionada.
- Identificar els personatges principals i conèixer la seva grafia corresponent.
- Parar atenció als gestos, a les expressions i als colors de les figures, per tal de conèixer el llenguatge plàstic dels nostres avantpassats de fa mil anys.
- Recordar formes actuals de celebrar el Nadal.
- Identificar els referents i el significat de la nostra festa de Nadal
- Conèixer quins van ser els regals oferts al nen Jesús, tot relacionant-los amb l'època. Comparar-ho amb els regals que es fan avui en dia.

Procediments

- Observar una obra d'art i valorar el seu llenguatge específic
- Interpretar el significat de les imatges representades dins d'una seqüència narrativa
- Adquirir un vocabulari específic
- Establir relacions, comparacions, conclusions
- Saber fer ús responsable d'un equipament públic

Actituds i valors

- Copsar la funció dels museus i aprendre a posicionar-se davant una exposició.
- Fomentar el gust per l'observació de l'obra d'art i la valoració del patrimoni
- Fomentar l'esperit crític
- Promoure l'esperit del treball conjunt i participatiu

Activitat d'ensenyament i aprenentatge

La proposta didàctica

Aquesta proposta està pensada perquè sigui el mateix mestre qui la pugui conduir. Per a aquest motiu, us posem a l'abast el **quadern de l'alumne**, que us l'haureu d'imprimir i portar fotocopiats el dia de la visita al Museu, i aquest document, el **quadern del professor**, on trobareu una sèrie d'orientacions que creiem que us poden ajudar a l'hora de plantejar l'execució de l'activitat.

El quadern de l'alumne pretén ser una eina clara, dinàmica i directa per treballar d'acord amb els objectius plantejats. Permet l'aproximació mitjançant diverses activitats al tema de la festa del Nadal i el seu origen, tot contactant amb el llenguatge plàstic de l'art medieval mitjançant l'anàlisi de les obres seleccionades.

El quadern del professor conté les orientacions sobre com executar l'activitat, informació que us pot ajudar a bastir el vostre discurs el dia de la visita al museu, i el solucionari del dossier de l'alumne.

El bon funcionament de l'activitat recau en la interacció de l'alumne amb l'obra d'art seleccionada, i amb la proposta que us presentem confiem que tingueu al vostre abast tots els instruments necessaris per a assolir-ho. La proposta que us posem a l'abast no té més pretensió que esdevenir una pauta de treball. Resta a les vostres mans fer les adaptacions que cregueu oportunes perquè el dossier de l'alumne s'ajusti a les vostres necessitats.

Orientacions per al desenvolupament de l'activitat

Amb motiu del Nadal, generalment les escoles organitzen moltes activitats: assagen nadales i actuen en una celebració conjunta escola-famílies, fan cagar el tió, fan el pessebre... Amb aquesta visita al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, us proposem una activitat complementària a les vostres accions dins de l'escola que us permetrà fer descobrir als nens i nenes el significat d'aquesta celebració per mitjà de l'observació d'unes pintures on es reproduïx la seqüència de la història del naixement de Jesús. La visita al Museu pot fer-se, indistintament, abans o després de la pròpia data de celebració, quedant condicionada a la vostra mobilitat per qüestions d'ordre intern de l'escola o a la disposició del Museu. En cas que es faci abans, actuarà com a activitat de preparació. En cas que es faci després, actuarà com a activitat de reforç i conclusions.

Per a desenvolupar aquesta activitat, centrarem la visita al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona en l'observació directa d'una única obra: la taula de l'altar de Sant Andreu de Sagàs, ubicada a la planta primera del Museu, a la secció del romànic. Aquesta taula mostra, mitjançant una seqüència de 5 escenes, la història del naixement de Jesús:

- 1- L'àngel avisa Maria que tindrà un fill
- 2- Maria ho explica a Isabel, la seva cosina
- 3- Maria i Josep esperen l'arribada del fill
- 4- Jesús, acabat de néixer, és escalfat per un bou i una mula

5- Els tres Reis adoren Jesús

Es preveu que la durada de l'activitat sigui d'una hora i mitja, aproximadament.

Abans de començar la visita els alumnes deixaran les motxilles i es farà servei de lavabos. Per començar, cal que els alumnes tinguin a punt una carpeta, el dossier de l'alumne fotocopiats i un llapis.

Suggerim que feu seure el grup davant de l'obra a observar i que es vagi treballant a partir del dossier. Abans de començar, però, caldrà explicar l'objectiu i la dinàmica de la visita, i a continuació detectar les idees prèvies dels alumnes sobre la temàtica a treballar. També caldrà presentar alguns ítems:

- Aquesta taula va ser pintada fa prop de mil anys.
- Era col·locada dins d'una església, a l'altar.
- Les esglésies eren plenes de pintures que explicaven episodis de la vida de Jesús o d'altres temes de la Bíblia.
- Els homes i les dones de fa mil anys no sabien llegir ni escriure, i aprenien a través de les pintures.
- A la Bíblia, que està formada per molts llibres que ens parlen de Déu i de Jesús, hi ha un llibre que ens narra el naixement de Jesús.
- Es pot fer la lectura dels versets corresponents:
 - Naixement de Jesús: Mateu 1, 18-25
 - Adoració dels Reis Mags: Mateu 2, 1-12
- No totes les cultures celebren el Nadal com nosaltres, i fins i tot hi ha cultures que no el celebren.

Un cop presentats tots aquests temes, s'anirà treballant seguint les pautes del dossier.

En primer lloc, i per centrar-nos en com se celebra la festa del Nadal a Catalunya, els nens i nenes hauran d'exposar com ho celebren a casa. Però caldrà preguntar, abans que res, si la celebren tots els nens i com. De ben segur ens trobarem amb nens i nenes de la classe procedents d'altres països o altres cultures. Caldrà preguntar-los si ells celebren a casa el Nadal, com el celebren, i si no el celebren, quina festa similar tenen, tot creant un espai d'intercanvi d'experiències i establint comparances.

Pel que fa a l'estudi de la tradició a Catalunya, a la fitxa corresponent no s'ha inclòs la celebració de la Missa del Gall, però sí que s'hi ha deixat un espai en blanc per tal que el nen o nena que hi vagi ho pugui afegir. Tot i l'origen religiós de la festa, cada cop més la vessant religiosa va desapareixent, de manera que ens podem trobar tant amb casos de nens que participin de tots els actes religiosos associats a la festivitat com de nens que només participin dels aspectes més lúdics.

A continuació, anirem a descobrir el motiu pel qual celebrem el Nadal. Aquest objectiu és el que ens porta a observar la taula de Sant Andreu de Sagàs i a realitzar les activitats plantejades al quadern didàctic, orientades a conèixer els fets relatius al naixement de Jesús narrats a la Bíblia, a l'Evangeli de Sant Mateu. En relació amb aquest objectiu, es tracta de conèixer la seqüència narrativa i els personatges protagonistes.

En arribar a l'episodi de Jesús al pessebre escalfat per un bou i una mula, es pot explicar que

fins no fa pas tant, a pagès, els estables eren dins de casa, a la part de baix, per tal d'aprofitar l'escalfor que generaven. Actuaven, podríem dir, com a estufes.

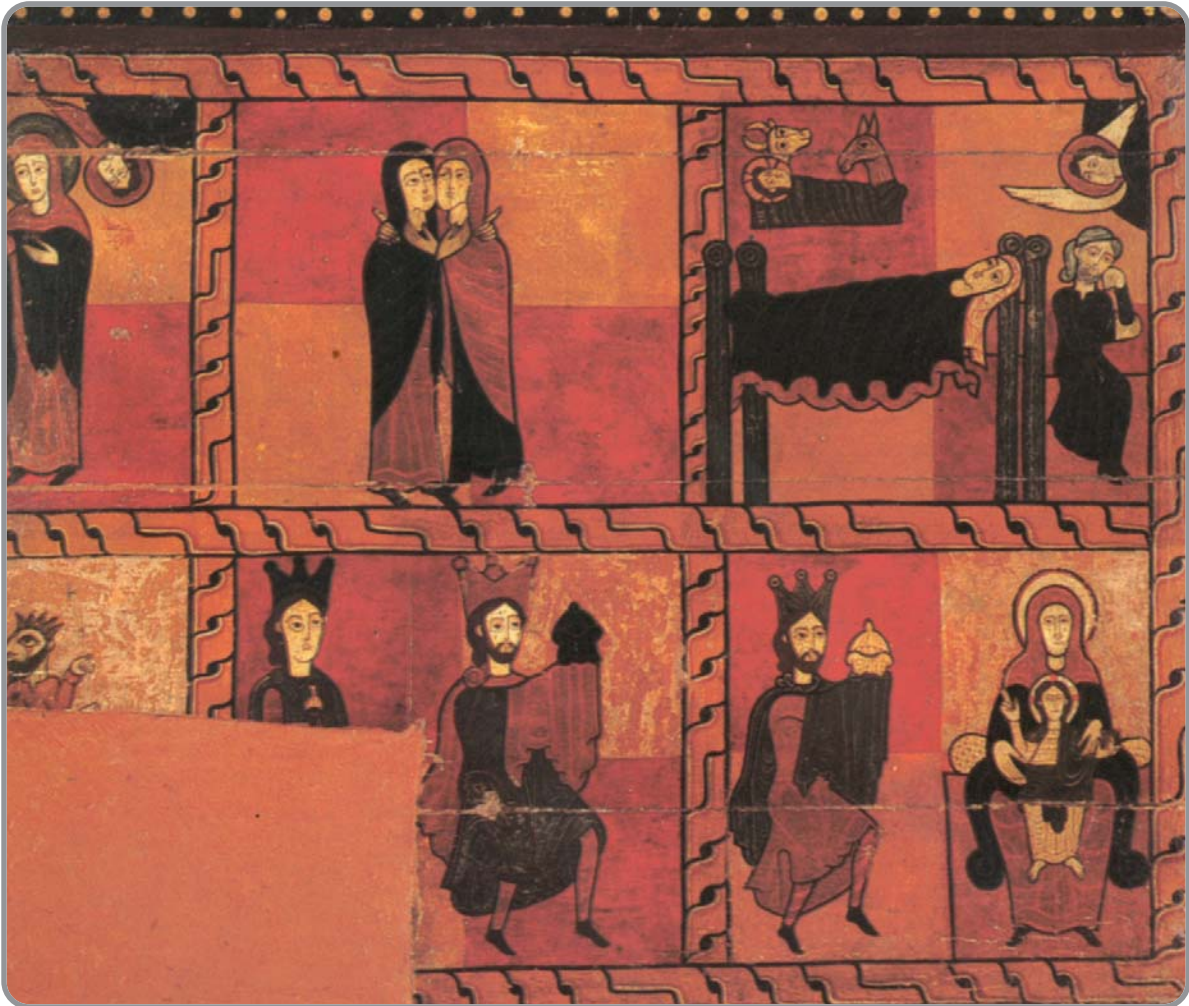
Pel que fa a l'escena de l'adoració dels Reis Mags, podem remarcar el significat dels regals fets a Jesús: l'or, metall valuós que no es fa malbé amb el pas del temps i símbol de la reialesa; l'encens, essència aromàtica símbol d'adoració divina, i la mirra, resina aromàtica utilitzada per a embalsamar els morts, i símbol d'eternitat. Els mags, oferint a Jesús aquestes tres coses, proclamaven que aquell nen era rei, déu i home. Recordar que els egipcis utilitzaven aquests elements per embalsamar els cossos dels faraons difunts.

És possible que els nens i nenes vegin que els tres reis són blancs, quan la tradició popular parla que n'hi ha un de blanc, un de ros i un de negre. L'explicació a aquest fet és que fins al segle XV, les representacions plàstiques dels reis els mostren tots blancs, i fins i tot en poden aparèixer en un nombre diferent a tres, i que no és fins el segle XVI, amb els viatges oceànics dels exploradors, que s'incorpora la figura del rei negre. En aquests moments ja es pot parlar del coneixement i acceptació de les diferents races del món, i en les noves representacions de l'Epifania aquesta figura apareix al costat de les altres per significar que els diferents reis representen tota la Humanitat, que és tot el món que adora Jesús. La concreció actual en tres reis, d'altra banda, es deu al fet que s'associen els tres regals esmentats a l'evangeli a tres portadors: cada rei porta un regal.

Per una altra banda, podeu fer notar als vostres alumnes el llenguatge específic d'aquesta taula: els colors dominants, les postures poc naturals i l'esquematisme de les figures, contornejades amb color negre, la inexpressivitat dels rostres... es pot aclarir que no és que no sabessin pintar millor, els pintors de fa mil anys, sinó que era la manera d'aquella època d'explicar una història a la gent provocant respecte.

Per finalitzar, es pot prendre el refrany que dona nom a l'activitat, fins al moment no plantejat, i treure'n tot el seu significat. "Per Nadal, cada ovella al seu corral" és un refrany català que posa de manifest que per Nadal, la família es reuneix per celebrar tots junts el naixement de Jesús. Jesús, Maria i Josep constitueixen, per a la tradició cristiana, la Sagrada Família, i el dia per excel·lència de la família és el dia de Nadal, motiu pel qual ens reunim tots.

L'obra a treballar

Taula lateral d'un altar

Pintura sobre fusta
Darrer quart del s. XII
Procedència: Sant Andreu de Sagàs
(Berguedà)

Documentació complementària

Bibliografia

- *El llibre de Nadal: costums, creences, significat i orígens*. Violant i Simorra, R. Ed. Altafulla. Barcelona, 1999.
- *La Bíblia contada a los niños*. VV AA. Ed. Marfil, S.A. Alcoi, 1965.
- *Nadal, història i sentiment d'unes tradicions*. Martínez; P. Ed. Claret. Barcelona, 1983.
- *Gaudeix amb la Bíblia*. Segarra, M. i Rovira, F. Ed. Claret. Barcelona, 2005.
- *La Bíblia Interconfessional Catalana*. Ed. Claret. Barcelona, 2005.
- *Cançoner popular català*. Bohigas, P. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1983.
- *Mirada a la Barcelona medieval des de les finestres gòtiques*. Batlle, C.; Vinyoles, T. Rafael Dalmau Editor. Barcelona, 2002.
- *Consideracions sobre el calendari festiu a l'Edat Mitjana, Homenatge a la memòria del professor Emilio Sáez*. Claramunt, S., CSIC. Barcelona, 1990.

Webs

- www.cercat.com/lincaweb/recurscat/nadal.html
Cercador a internet sobre les tradicions del Nadal
- <http://www.teranyina.net/nadal.ct/>
Tradicions dia a dia (agenda nadalenca), contes, cançons i dites nadalenques, i enllaços nadalencs.
- www.etnocat.org/festa/nadal/
L'origen i la tradició popular del Nadal
- www.edu365.com/nadal/
Contes, poemes, cançons, tradicions, jocs, Nadal al món, plàstica
- www.totnadal.com/
Agenda, curiositats, receptes, vincles, tradicions...
- www.senyal.com/anynou/
Disseny de postals de nadal